

Politisk orientering - Somalia

Av Mohamed A. Waldo

FEBRUARI, 2010

SAMMANFATTNING:

I sin rapport till FN:s säkerhetsråd för någon vecka sedan sa generalsekreterarens specielle representant ambassadör Ould Abdalla, att Somalia förändrades från att vara en "failed state" till en "skör stat". I själva verket är Somalias situation snarare en stat som håller på att kollapsa. Striderna mellan Somalias federala övergångsregering (Somali Transitional Federal Government – TFG) och de extrema islamistiska grupperna tilltar i intensitet i södra-centrala Somalia, som nu till största delen kontrolleras av olika islamistiska grupper – Al-Shabaab rörelsen, Hisb-Islami och Ahlu Sunna Wal-Jamaa. Övergångsregeringen och AMISOM, de afrikanska staternas fredsbevarande styrkor, förblir instängda i några få kvarter av Mogadishu medan den stora delen av staden ockuperas av Al-Shabaab och Hisb-Islami. AMISOM som ensam beskyddare av regeringen, är underbemannad och underbeväpnad och kommer kanske inte att kunna hålla stånd om de inte supplementäras med mer styrkor och tilldelas ett nytt mandat för freds-skapande istället för det nuvarande mandatet för freds-bevarande, där det inte finns fred att bevara.

Konflikten i södra-centrala Somalia har en negativ påverkan på de relativt stabila norra staterna Puntland och Somaliland, vilka båda under den senaste tiden har varit föremål för destabiliserande aktioner: bombningar, avrättningar av ledare och hot om maktövertagande från Al-shabaab och Hisb-Islami. Puntlands administration, som just firat första årsdagen av valet av nuvarande president Abdiraham Farole, har mött mångfaldiga problem, inklusive några uppblående fall av terrorism, piratverksamhet längs kusterna, fruktan för ännu en långvarig torkperiod, allmän socio-ekonomiskt missmod och brist på framgång att förbättra relationerna med TFG, Somaliland och det internationella samfundet. Situationen i Somaliland är också ganska skakig eftersom man är upptagen med en komplex och känslig valprocess samt konflikten med Puntland om Sool och Sanaag-regionerna.

Den humanitära situationen är i ett allvarligt kristillstånd när tusentals civila är på flykt dagligen från striderna i de stora städerna, framförallt i Mogadishu, för att ansluta sig till andra internt fördrivna personer i överbefolkade tillfälliga flyktingläger. Indragningen av FN:s matprogram, vilket varit den främsta källan till nödhjälp, har gjort situationen för internflyktingarna och andra utsatta grupper direkt livshotande.

Det internationella givarsamfundet är i ett svårlöst dilemma. Man anser att övergångsregeringen är hopplöst inkompetent och oförmögen att ta till sig och hantera någon form av bistånd, vilket skulle

1

kunna lyfta den från det gungfly som den befinner sig på. Övergångsregeringen behöver massivt militärt stöd samt ekonomiska och tekniska resurser för att kunna stå på egna ben och röra sig framåt. I de nuvarande tingens ordning vad gäller strukturer och handlingskraft, så kan man frukta att sådana resurser omedelbart skulle slussas vidare till den extrema oppositionen. Tveksamheten hos det internationella samfundet att ge full support till övergångsregeringen tycks bestå av brist på förtroende för struktur, kapacitet och förmåga hos övergångsregeringens ledarskap.

Å andra sidan har det internationella samfundet inte råd att låta övergångsregeringen dö bort, samt att tillåta ett riskabelt spelrum och mer anarki att breda ut sig, vilket skulle bana väg för Al-Shabaab och deras Al-Qaida allierade att totalt ta över makten över södra-centrala Somalia och att ge dem en utmärkt manöverbas att utöva internationell terrorism från Afrikas horn.

DEN FEDERALA ÖVERGÅNGSREGERINGEN

I tillägg till brist på resurser och inkompetent ledarskap plågas övergångsregeringen av intern splittring – det gäller såväl den verkställande regeringen som parlamentarikerna. Detta är konsekvensen av det omöjliga Djibouti-arrangemanget att tvinga de forna medlemmarna av övergångsregeringen och de ”moderata” islamisterna inom de Islamiska domstolarnas union (UIC) samt Alliansen för Somalias återbefrielse (ARS) att gemensamt bilda en ny övergångsregering – att tvinga två grupper med starka motsättningar att bli sängkamrater. Övergångsregeringen kollapsar under sin egen tyngd – nära hundra statsrådsmedlemmar utan kontor och anställd personal, och 550 parlamentsledamöter som löper daglig risk att dödas, och som arbetar så gott som frivilligt eftersom de nästan aldrig får några pengar till lön.

De tidigare TFG-medlemmarna i såväl regering som parlament anklagar de forna islamisterna i den nya regeringen att vara ”mjuka” mot sina tidigare kollegor i Al-Shabaab och Hisb-Islami. Och välinformerade somaliska observatörer har svårt att fastställa var lojaliteten ligger hos en del ministrar, de menar att de spelar under täcket med oppositionen. Dessa misstankar och ineffektiviteten hos regeringen har orsakat att en stor grupp parlamentariker varslat om att de avser att dra tillbaka sitt förtroende för premiärministern och parlamentets talman.

Rykten om regeringsombildning tilltar i dessa dagar. Detta grundas på två faktorer: att fyra tunga TFG-ministrar dödats eller blivit inkapabla att utföra sitt arbete genom en bombattack vid examensceremonin för medicinstudenter i Mogadishu nyligen. Den andra faktorn är det starka tryck på både TFG:s president och premiärminister från Internationella givarsamhället att vidta regeringsombildning, att minska det onödigt stora kabinettet och att tillföra mer kompetenta statsråd.

De två främsta prioritetsområdena för regeringen – säkerhet och försoning – rör sig båda i slow motion. När det gäller säkerhet, finns det inte mindre än 27 olika säkerhetsstyrkor, som alla är

underställda en ”ledare”, alla oberoende av varandra och i avsaknad av varje form av effektivt samarbete och samordning. Alla sägs vara lojala med och under kontroll av TFG. Flera av de 27 styrkorna är i praktiken legosoldater som går att hyra eftersom de bara tar uppdrag mot upprorsgrupper om de får betalt i förskott. När det gäller den avgörande frågan om försoning, uttalade premiärministern nyligen att försoning är slöseri med tid vid denna tidpunkt och han uppmanade det internationella samfundet att avstå från att ge stöd till nya dialogprocesser. Vilka begränsningar de än möter, så anses TFG:s president och premiärminister vara allvarligt syftande och hängivna att uppnå en hållbar förändring.

PUNTLAND, DELSTAT I SOMALIA

När den första årsdagen firades för den nya administrationen under Puntlands President Abdirahman Farole – vald i januari 2009 – rapporterades påtagliga framgångar under hans första år vid makten. Han sa att lönerna för Puntlands säkerhetsstyrkor hade betalats regelbundet för första gången under de senaste 11 åren av Puntlands historia med en självständig regering, och att säkerheten därmed hade förstärkts. Han sa också att han rönt framgång i sin anti-pirat kampanj i Puntland, och att han hade lyckats jaga bort pirater från deras beryktade pirattillhåll i Eyl och Gara’ad.

Emellertid är Puntland i allvarligt trångmål nationellt och internationellt, vilket inkluderar hot om isolering. Puntland misslyckades med att etablera vänskapliga och fruktbärande relationer med övergångsregeringen i söder, med Somaliland i norr och med det internationella samfundet. Relationerna med Etiopien har också förbittrats av Etiopiens anklagelser att Puntland gett utrymme för ONLF-trupper som kämpar för ett oberoende för Ogaden-regionen i Etiopien.

Politiskt, kulturellt och geografiskt har Puntland alltid varit en länk mellan norra och södra delarna av Somalia. Puntland har fortfarande potential att överbrygga de två zonerna. Med sin nuvarande status av att vara en självstyrande region och del av nationen Somalia (under övergångsregeringen) kan Puntland spela en mer prominent och effektiv roll i nationell försoning, samt att skapa enighet och bygga fred.

Med en mer samarbetsvänlig inställning och dialog med övergångsregeringen och andra regionala entiteter, skulle en win-win situation uppstå för alla parter. Internationella givarsamfundets förståelse och stöd för denna avgörande ingångsväg i jakten på en somalisk lösning, skulle ha avgörande betydelse.

Som en följd av uppvaktningar från Puntlands diaspora, äldreråd, engagerade privatpersoner och vänner av Puntland, har president Farole indikerat att han nu är villig att se över Puntlands prioriteringar och alla relationer med omvärlden, med avsikten att skapa mer gemensam förståelse

och samarbete. Han har också lovat att fortsätta sin plan att stärka säkerheten, bygga institutioner samt att utöka sin kampanj mot piratverksamhet, människohandel och kriminalitet i Puntland.

SOMALILANDS SITUATION

Somalilands två mest angelägna frågor är den känsliga konstitutionella processen inför det stundande valet och fortsatt infiltrering från terrorister utsända från Al-Shabaab i södra-centrala Somalia. Konflikten med Puntland om Sool och Sanaag fortsätter att vara en kräfhärd, särskilt som den lokala befolkningen i Las Anood, huvudstaden i Sool, fortsätter att motsätta sig den administration som Somaliland har installerat där.

Med den tvistiga valprocessen, konflikten med Puntland och övergångsregeringen i Mogadishu och med begränsade resurser till sin disposition, har Somaliland också skäppan full med problem. Många i Somaliland inser nu att bryta sig loss, kanske trots allt inte var den enda vägen att skapa dialog med resten av Somalia.

SLUTSATSER:

Enade de stå och söndrade de falla. 20 år av konflikt, oenighet och instabilitet har bevisat att ingen av de tre zonerna – södra-centrala, Puntland och Somaliland – kan ensamt vara en bärkraftig entitet med förmåga att skapa en säker miljö och socio-ekonomisk utveckling.

Genom upprorsstämningen i parlamentet, växande tryck från Al-Shabaabs krigföring, förvärrad humanitär kris, växande piratkampanj och frånvaron av adekvat stöd från internationella samfundet, står den federala övergångsregeringen på randen av totalt sammanbrott. Valmöjligheterna för somalier och för internationella samfundet är begränsade. Övergångsregeringen kan inte lämnas att förfalla, vilket skulle innebära att bjuda in Al-Shabaab/Al Qaida att ta över. Det är osannolikt att västerländska trupper kommer att sättas in i Somalia. Det är också tveksamt om världen kommer att överväga ett arrangemang likt det i Kosovo eller Östtimor, eftersom somalierna inte tycks vara kapabla eller redo att acceptera en sådan räddningsaktion för sitt land. Med tanke på det sagda tycks den enda möjliga utvägen att rädda Somalia vara att ge genuin finansiering till åtminstone en 20.000 man stark AMISOM-styrka med ett mer effektivt mandat.

Det är nu dags för både somalierna och internationella samfundet att tänka om och tänka nytt och väga de insatser som gjorts i Somalia under de senaste 20 åren – att se över alla policys, strategier och alla sätt man nalkats problemen i landet. Vare sig det beror på bristande resurser, blåögdhet eller inkompetens har somalierna så här långt varit oförmögna och ovilliga att skapa positiv förändring i sitt olyckligt lottade land. Trots att internationella samfundets medlemmar är kända för att ha olika agendor och divergerande mål, vilket är förstäligt i det rådande kaoset, skulle deras

intresse bättre tillgodoses om de sträckte ut en mer generös hjälpande hand till somalierna vid denna tidpunkt.